

MAATIAINEN

Maataiskasvien, -eläinten ja perhnnemaisemien puolesta

3/2019

Maatiainen

- Det lantliga kulturarvet ry

Maatiainen ry on perustettu vuonna 1989.

Yhdistys pyrkii säilyttämään vanhat viljely- ja koristekasvit sekä alkuperäiset kotieläinrodut eli maatiaiskasvit ja -eläimet. Lisäksi yhdistys haluaa vaalia perinnemaisemia.

Yhdistyksen toimisto ja siemenmyynti

Stenbäckinkatu 8
00250 HELSINKI
044 045 7317
toimisto@maatiainen.fi
www.maatiainen.fi

Avoinn

KE-TO klo 12-18

Tervetuloa ostoksille, saatavana myös kirjoja ja postikortteja! Toimisto sijaitsee Helsingin Taka-Töölössä jonne pääsee Mannerheimintietä pitkin kulkevilla busseilla ja raitiovaunuilla sekä Topeliuksenkatua kulkevilla busseilla.

Verkkokauppa www.maatiainen.fi/puoti.

Siementilauksen voit tehdä myös verkkokaupasta, jossa näkyy ajankohtainen tilanne siementen saatavuudesta. Kun olet jäsen ja kirjautut verkkokauppaan, siemenhintana näkyy 2 €, 3€ seokset. Jos ei näy, kuten yleensä ensimmäisen verkkokauppatilauksen yhteydessä, ilmoita vielä tilauksen yhteydessä, että olet jäsen.

Liity jäseneksi

maksamalla jäsenmaksu suoraan yhdistyksen tilille. Kirjoita viestikenttään UUSI JÄSEN ja nimesi ja osoitteesi. Jäseneksi voit liittyä myös ottamalla yhteyttä toimistoon.

Jäsenmaksut 2019

kannatusjäsen 100 €
henkilöjäsen 30 € tai enemmän
opiskelija 19 €
perheenjäsen 12€
Jos olet jo jäsen, viitenumero löytyy lehden takakannen osoitekentän yläpuolelta.

Lahjoitukset

Yhdistys ottaa kiitollisena vastaan lahjoituksia toimintansa tukemiseen.

Tilinumero

Suupohjan Osuuspankki
IBAN FI24 4730 0010 0952 05 BIC HELSFIHH

Kansi: Pölkkyvehnä (Triticum compactum) kuivumassa.

Kuva: Miika Lauriala

Maatiainen - lehti

31. vuosikerta 3/2019

Julkaisija Maatiainen ry

Toimitus

Päätoimittaja: Susan Wilander,
swilander@hotmail.com, p. 0400 510 457

Taitto: Raija Ojanen, raija_ojanen@yahoo.com

Kirjoitukset ja muu aineisto

LEHTI@MAATIAINEN.FI

Lehteen tarkoitetut kirjoitukset ja ilmoitukset voi lähettää sähköpostiosoitteeseen lehti@maatiainen.fi. Toivomme vinkkejä, kannanottoja ja lukijoiden kertomuksia maatiaismaailmasta. Toimimus nidittää oikeuden muokata aineistoja. Sopikaa päätoimittajan kanssa ennen artikkelin lähettämistä sen pituudesta ja sisällöstä.

Arvoisat kirjoittajat! Lähettäkää tekstit mieluiten Word-tiedostoina ja valokuvat jpeg-muodossa parhaalla resoluutiolla. Muistakaa liittää valokuviin tiedot kuvaajasta!

Maatiainen-lehti 3/2019 ilmestyy lokakuussa

Olkaa hyvät ja lähettäkää kirjoitukset, ilmoitukset ja muu materiaali osoitteeseen lehti@maatiainen.fi tai Maatiaisen toimistoon 6.9.2019 mennessä.

Osoitteenmuutokset

Osoitteenmuutokset ja lehden tilaukset pyydetään ilmoittamaan Maatiaisen toimistoon: toimisto@maatiainen.fi tai 044 045 7317. Pidä yhteystietosi ajantasalla.

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Ilmestymisaikataulu 2019

Numero	Aineiston viimeinen jättöpäivä	Ilmestymisaika
1	4.1.	Helmikuu
2	5.4.	Toukokuu
3	6.9.	Lokakuu
4	8.11.	Joulukuu

Lehden tilaukset:

Lehti jaetaan yhdistyksen jäsenille jäsenmaksua vastaan. Muille tilausmaksu on 30 € vuonna 2019. Irtonumero 8 €

Ilmoitushinnat:

Koko sivu 200 €, ½ sivua 120 €, ¼ sivua 80 €, takakansi 400 €

Painopaikka: Waasa Graphics

ISSN 1455-3201

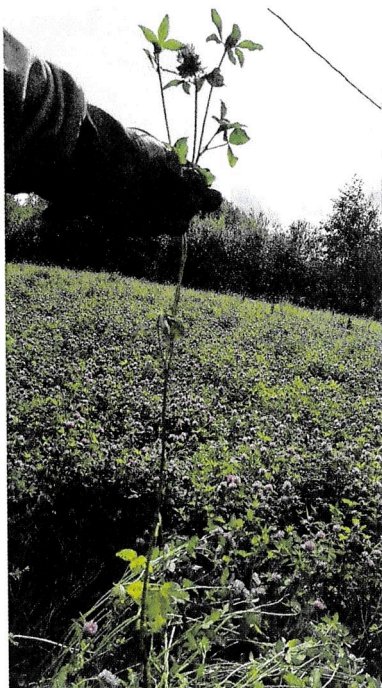

Perttuli Pohjois-Savosta

Pohjois-Savon länsiosassa on viljelty vuosikymmenien ajan puna-apilaa ensin tilan lypsykarjalle rehuksi ja myöhemmin siementuotannoksi. Tämä Perttuliksi nimetty paikallislaji on rekisteröity arvokkaana alkuperäiskasvilajikkeena.

Maatlainen 3 / 2019

TEKSTI:

MAARIT HEINONEN, Luonnonvarakeskus

MINNA LEPPÄMÄKI, Hämeen ammattikorkeakoulu

ANNIKA MICHELSON, Hämeen ammattikorkeakoulu

KUVAT: JOUNI KUMPULAINEN

PIELAVETELÄISEN luomuviljelijä Jouni Kumpulaisen äidinisä toi puna-apilan siemenen Maaningan maatilalle 1930-luvulla. Apilaa kuivattiin seipäillä 1970-luvun lopulle asti, jolloin otettiin käyttöön paalaus ja apilan viljely vaihdettiin timoteihin. Vanha apilakanta unohtui lähes kahden vuosikymmenen ajaksi. Se kuitenkin säilyi timotein seassa.

Tilalla virisi uudelleen kiinnostus apilan viljelyyn, kun timotein siemenhinta nousi 1980-luvun aikana. Tilalla kasvaneen Tammisto-timotein joukossa huomattiin puna-apilaa, ja sen kukintoja päätettiin kerätä talteen vuonna 1993. Ensimmäinen apilansiemensato puitiin kolmen vuoden kuluttua noin 70 aarin alalta.

Apila sai nimen Perttuli alkuperäiskasvirekisteröinnissä vuonna 2002 viljelijän poikaa mukaillen.

Runsas ja ravinteikas kasvusto

Perttulin kasvusto kasvaa erityisen pitkäksi. Kumpulainen on mitannut jopa yli 170 sentin pituuksia. Puna-apilalla on pitkä paalujuuri, jolla se saa ravinteita syvältä maasta. Perttuli viihtyy hyvin jäykillä hiesumailloilla ja myös savimailloilla. Se sietää myös tulvia peltoja. Perttulia viljellään ympäri Suomen ja sen viljelyala on viljelijän arvion mukaan noin 500 hehtaaria.

Perttuli on ravinteikas rehuksa. Kumpulaisella oli vuoteen 2003 asti lypsykarjaa, jonka rehu tehtiin pelkästään Perttuli-apilasta. Kumpulainen havaitsi, että apilaruokintaan siirtymisen jälkeen maidon rasvapitoisuus nousi, rasvakoostumus parani, maidon säilyvyys jääkaapissa oli hyvä ja lypsykarja pysyi terveenä.

Perttuli on myös tärkeä pölyttäjä. Pitkäkieliset kimalaiset ulottuvat sen kukinnan teriön torveen. Perttuli palvelee erityisesti kirjokimalaisia, jotka ovat Suomessa harvinaistuneet.

Monivaiheinen siemenviljely

Kumpulainen saa harjoittaa siementuotantoa alkuperäiskasvirekisteröidystä Perttulistä. Vuonna

2018 sen hyväksytyt siementuotannon ala oli 12 hehtaaria. Apilan siemenviljely on monivaiheinen prosessi. Perttulin siemenviljely tapahtuu viisivuotisen viljelykierron aikana.

Perttuli kylvetään viljelykierron toisena vuotena suojaviljan tai rypsin kanssa touko-kesäkuussa. Suojaviljana on joko kaura tai ohra. Ensimmäinen Perttulin sato käytetään viherlannoituksena. Perttulin kasvusto on parhaimmillaan kaksi ja kolme vuotta kylvöstä, jolloin siitä korjataan siemensatoa. Siemensadon korjuun aika on elokuusta lokakuuhun. Joinakin vuosina sitä on poikkeuksellisesti korjattu marraskuussa.

Siemensadon korjuuta hankaloittaa maataislajikkeille tyypillinen kukinnan eriaikaisuus. Tästä syystä myös siemensadon määrä vaihtelee vuosittain. Kumpulainen on havainnut, että alkukesästä tehtävä apilapellon muokkaus tasoittaa kukintaa ja ehkäisee rikkojen kasvua. Kesä 2019 on ollut haastava sääolojen vuoksi ja siemensato näyttää jäävän huonoksi. Kasvustossa on myös havaittu erityisen paljon valkoisia kukkia tänä kesänä.

Perttulin siemeniä on saatavilla suoraan viljelijältä, siemenpakkaamo Pohjolan Jyväjemmari Oy:stä ja Maatiainen ry:stä.